

Wstęp

Głównym celem polityki energetycznej Unii Europejskiej jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego. Początki formułowania się polityki energetycznej można dostrzec w traktatach założycielskich Wspólnot Europejskich, lecz podstawy do powstania tej polityki stworzył traktat z Lizbony. Trudności związane z integracją tego unijnego obszaru wynikają z faktu, że polityka energetyczna jest dziedziną, w której kompetencje podzielone są pomiędzy państwa członkowskie a instytucje unijne. Różnorodne struktury bilansu energetycznego poszczególnych krajów wpływają na zróżnicowane interesy państw unijnych. Powoduje to również konieczność skoordynowania działań w zakresie polityki energetycznej UE, które podejmowane są jednocześnie na płaszczyznach krajowych i unijnej. Polityka energetyczna jest jedną z najważniejszych dziedzin UE, a jej celem jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego w dobie dynamicznie zmieniających się wyzwań i uwarunkowań. Wraz z przystąpieniem do UE Polska stała się współodpowiedzialna za kształtowanie unijnych polityk, w tym polityki energetycznej. Analiza dotychczasowego stanu badań udowodniła, że w zakresie tematyki poruszanej w niniejszej pracy występuje luka poznawcza. Szczególnie zauważalny jest brak kompleksowych prac badawczych, podejmujących problematykę skuteczności wpływania przez Polskę na decyzje unijne związane z polityką energetyczną.

Zasadniczym celem niniejszej pracy jest ocena wpływu Polski na kształtowanie polityki energetycznej UE w okresie 2004–2015. Pierwsza data związana jest ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej, co naturalnie wyznacza początek rozważań badawczych. Druga data wyznacza natomiast ramy czasowe badanego tematu i pozwala z większym dystansem ocenić działania polityczne Polski w zakresie współkształtowania unijnej polityki energetycznej. Na tym tle pojawiają się pytania o to, czy polityka energetyczna jest zdominowana przez partykularne interesy państw członkowskich, czy Federacja Rosyjska przyczyniała się do rozwoju polityki energetycznej UE, w jakim stopniu polityka ochrony środowiska UE jest istotna dla rozwoju polityki energetycznej UE, a także jakie są potencjalne kierunki rozwoju polityki energetycznej UE. Przedmiotem zainteresowania autora jest również sposób wykorzystywania przez Polskę instrumentów kształtujących unijną politykę energetyczną w latach 2004–2015, analiza zdolności koalicyjnych Polski w ramach unijnej polityki energetycznej oraz ocena potencjału politycznego, surowcowego oraz infrastrukturalnego w zakresie wzmacniania pozycji politycznej Polski w UE. Ten rodzaj wiedzy pozwala na ocenę skuteczności polskiego wpływu na unijną politykę energetyczną. W publikacji przyjęto założenia, że polityka ochrony środowiska naturalnego UE jest w znacznej mierze determinantem kształtującej się polityki energetycznej UE, Polska posiada wszystkie instrumenty pozwalające jej odgrywać istotną rolę w procesie kształtowania decyzji na forum unijnym, rozbudowa polskiej infrastruktury energetycznej oraz optymalne wykorzystanie potencjału surowcowego wzmocnią zaś polityczne znaczenie Polski w UE.

Polityka energetyczna UE postrzegana jest jako istotny element systemu politycznego, bezpieczeństwo energetyczne jako rodzaj bezpieczeństwa ekonomicznego jest zaś podsystemem bezpieczeństwa narodowego¹. Kształtowa-

---

¹ Należy zaznaczyć, że analiza systemowa ma szerokie zastosowanie w prognozowaniu rozwoju sektorów paliwowo-energetycznych. Zob. M. Kudelko, *Znaczenie analizy systemowej w prognozowaniu rozwoju systemów paliwowo-energetycznych*, „Polityka energetyczna”, tom 8, zeszyt specjalny, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Kraków 2005.

Por. A. Antoszewski, *System polityczny jako kategoria analizy politologicznej*, [w:] A. Jabłoński, L. Sobkowiak (red.), *Studia z teorii polityki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999, s. 73–88.

Por. K. Opałek, *Metodologiczne i teoretyczne problemy nauk politycznych*, PWN, Warszawa 1975, s. 77–108.

nie polityki energetycznej w państwach unijnych odbywa się na poziomie krajowym oraz unijnym. Odnosząc się do aspektów unijnych, trzeba rozróżnić aktywność polityczną poszczególnych państw od działalności lobbingowej podejmowanej przez różne podmioty na rzecz określonych rozwiązań. Jest to tym bardziej istotne, że na szczeblu unijnym powstają akty prawne, które w sposób bezpośredni lub pośredni oddziałują na ustawodawstwo krajowe. Odpowiadają one na najważniejsze wyzwania polityki energetycznej UE, do których zalicza się aspekty ekonomiczne, dotyczące cen surowców energetycznych, w tym szczególnie ropy naftowej oraz gazu ziemnego, które wpływają na poziom konkurencyjności poszczególnych gospodarek. Na tym tle pojawia się pytanie o uzależnienie od importu nośników energii do państw unijnych, które nie posiadają własnych zasobów. Stwarza to kolejne wyzwania, gdyż niektórzy z dostawców surowców energetycznych postrzegają je w kategoriach instrumentu politycznego. Szczególne doświadczenia w tym zakresie posiadają państwa Europy Środkowo-Wschodniej, które uzależnione są od rosyjskich dostaw ropy naftowej oraz gazu ziemnego. Z jednej strony dotychczasowe kryzysy energetyczne związane z przerwami w dostawach nośników energii stały się katalizatorami rozwoju unijnej polityki energetycznej, lecz z drugiej strony niezbędne jest wzmocnienie mechanizmów reagowania kryzysowego oraz nieustannego wzmacniania bezpieczeństwa energetycznego w UE.

Wstępując do UE Polska stała się państwem współodpowiedzialnym za kształtowanie polityk unijnych. Wpływanie na decyzje polityczne w UE jest skomplikowanym oraz wielopoziomowym procesem, dlatego też wymaga to koordynacji działań, czasu oraz odpowiednich środków. Wpływ poszczególnych państw na kształtowanie unijnej polityki energetycznej jest zróżnicowany. Najskuteczniejsze są państwa Europy Zachodniej, które dysponują największym potencjałem gospodarczym, politycznym oraz demograficznym. Publikacja odpowiada na pytanie o poziom polskiej aktywności oraz skuteczności w zakresie współkształtowania unijnej polityki energetycznej. Przyjęto założenie, że polityka jest procesem, a więc poszczególne aktywności polityczne prowadzą do określonych skutków oraz konsekwencji. Istotne

---

Por. M. Sułek, *Podejście i metody systemowe*, [w:] M. Sułek, *Metody i techniki badań stosunków międzynarodowych*, ISM UW, Warszawa 2004, s. 143–153.

Por. A. Chodubski, *O metodologicznym podejściu do przewidywania w polityce*, [w:] *Przyszłość i polityka. Nadzieje i strachy zbiorowe przetomu tysiącleci*, red. E. Ponczek, A. Sepkowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, s. 9–32.

jest inicjowanie procesów politycznych w określonych uwarunkowaniach, tj. kryzysy energetyczne, finansowe, konflikty zbrojne. To właśnie poczucie wspólnego zagrożenia daje lepsze podstawy do budowy koalicji politycznych oraz wzmacniania solidarności energetycznej. W latach 2004–2015 Polska dwukrotnie wyszła na forum unijnym z inicjatywą dotyczącą polityki energetycznej (Europejski Traktat Bezpieczeństwa Energetycznego – 2006 r. oraz Unia Energetyczna – 2014 r.). Umiejętne wykorzystywanie potencjału surowcowego, geopolitycznego oraz infrastrukturalnego może wzmocnić pozycję polityczną Polski w zakresie współkreowania polityki energetycznej UE.

Pragnę podziękować dr. hab. prof. UŁ Stanisławowi Konopackiemu z Katedry Europy Środkowo-Wschodniej Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych za bezcenną pomoc i opiekę naukową podczas pisania pracy doktorskiej *Polska wobec polityki energetycznej Unii Europejskiej w latach 2004–2010*. Dziękuję również dr. hab., prof. KUL Andrzejowi Podrazie oraz dr. hab. prof. UŁ Andrzejowi Sepkowskiemu za cenne uwagi zawarte w recenzjach naukowych do pracy doktorskiej, które okazały się cennymi wskazówkami podczas pisania niniejszej monografii. Słowa podziękowania kieruję również do dr. Jana Kułakowskiego, posła do Parlamentu Europejskiego (2004–2009), który zainspirował mnie do badań w zakresie określenia wpływu Polski na kształtowanie polityki energetycznej UE, a także Magdalenie Netzel za liczne wskazówki i pomoc podczas pisania pracy.

Nieocenionym źródłem wiedzy okazały się wywiady przeprowadzone w ramach badań własnych z: kadrą naukową, politykami, ekspertami oraz decydentami polityki energetycznej w Polsce oraz w Brukseli. Pierwotnym założeniem było przeprowadzenie blisko trzydziestu wywiadów jakościowych. Niestety ogromne trudności związane z ustalaniem terminów rozmów, które bardzo często były wielokrotnie zmieniane, spowodowały, że z częścią osób nie udało się ostatecznie spotkać pomimo wstępnych ustaleń. Tym bardziej pragnę bardzo podziękować wszystkim, którzy zgodzili się poświęcić swój czas celem przeprowadzenia wywiadu na potrzeby pracy badawczej. Podziękowania kieruję do: Olgierda Bagniewskiego, Marcina Bodio, Piotra Bonisławskiego, Michała Czaplickiego, Leszka Jesienia, Piotra Kaczyńskiego, Piotra Kusia, Artura Lorkowskiego, Witolda Michałowskiego, Mariusza Mielczarka, Małgorzaty Miki-Bryskiej, Mieczysława Janowskiego,

Szymona Polaka, Bolesława Reya, Małgorzaty Sapały, Andrzeja Siemaszko, Jacka Saryusz-Wolskiego, Andrzeja Szczęśniaka, Zbigniewa Szymczaka, Pawła Turowskiego, Przemysława Żurawskiego vel Grajewskiego.

Rodzinie, w tym przede wszystkim żonie Agacie, dziękuję za wyrozumiałość, wsparcie, motywację i cierpliwość. Nie sposób wymienić wszystkich serdecznych osób, które poświęcając swój czas na dyskusje i rozmowy przyczyniły się do powstania niniejszej pracy. Kieruję do nich serdeczne podziękowania.